

Malin Grant
Avdelningen för epidemiologi och sjukdomskontroll

Jordbruksverket
Smittbekämpningsenheten

Riskvärdering – högriskområden för introduktion av högpato­gen fågelinfluensa till fjäderfä.

Bakgrund

Högriskområden för högpato­gen fågelinfluensa (hädaneft­er benämnt fågelinfluensa i texten) är områden där risken för introduktion av fågelinfluensa bedöms vara särskilt hög och där förebyggande biosäkerhetsåtgärder ska tillämpas i enlighet med Statens jordbruksverks föreskrifter om förebyggande och bekämpning av vissa djursjukdomar (SJVFS 2021:48).

Inför vintersäsongen 2021/2022 gjorde SVA, på begäran av Jordbruksverket, en riskvärdering för att identifiera vilka områden i Sverige som bedömdes ha högre risk för introduktion av fågelinfluensa till fjäderfä och andra fåglar (SVA 2021/712). SVA bedömde då att risken för introduktion av fågelinfluensa var generellt högre i Blekinge län, Gotlands län, Hallands län, Kalmar län, Skåne län, Stockholms län, Södermanlands län, Uppsala län, Västra Götalands län, Östergötlands och områden i Jönköpings län som låg inom ca 20 km från sjön Vättern. Värderingen var baserad på data över tidigare påvisade fall av fågelinfluensa hos tama och vilda fåglar (mellan åren 2006-september 2021) samt antal registrerade fjäderfän per län som mått på djurtäthet. Jordbrukets beslut om högriskområden inför säsongen 2021/2022 omfattade förutom ovan nämnda områden även Örebro län eftersom det är ett län med relativt stor fjäderfäproduktion och eftersom det fanns stora osäkerheter i hur säsongen skulle utvecklas. Dessutom hade newcastlesjuka konstaterats i länet under hösten 2021 och det påverkade beslutet att införa högriskområde i Örebro län.

Enligt tidigare gällande EU-lagstiftning (KOMMISSIONENS GENOMFÖRANDEBESLUT (EU) 2018/1136) ska sammanfattningsvis följande riskfaktorer för introduktion av fågelinfluensa till fjäderfä beaktas vid införande av högriskområden:

- De vilda fåglarnas utbredningsområden och migrationsrutter.
- Närhet till vatten
- Densitet av vattenlevande vilda fåglar
- Förekomst av fjäderfäproduktion med utevistelse
- Aktuell och historisk förekomst av fågelinfluensa
- Fjäderfätäthet
- Förekomst av direkta och indirekta kontakter mellan fjäderfäanläggningar.

Det pågår ett projekt på SVA där en mer heltäckande riskkartläggning av risken för introduktion av fågelinfluensa till fjäderfä genomförs. I den kartläggningen används data om tidigare fynd av fågelinfluensa hos vilda fåglar, geografisk lokalisering av anläggningar med olika fjäderfä-kategorier, anläggningarnas inhysningssystem, data över observationer av vilda fåglar (särskilt målarter¹ för fågelinfluensa), väderdata och data över markanvändning. Riskkartläggningen kommer därmed att beakta samtliga ovan nämnda riskfaktorer utom kontakter mellan fjäderfäanläggningar eftersom data saknas i det avseendet. Arbetet pågår och kommer inte att vara klart inför säsongen 2022/2023. Därför görs i nuläget enbart en mindre uppdatering av den riskvärdering och identifiering av högriskområden som gjordes 2021.

Frågeställning från Jordbruksverket:

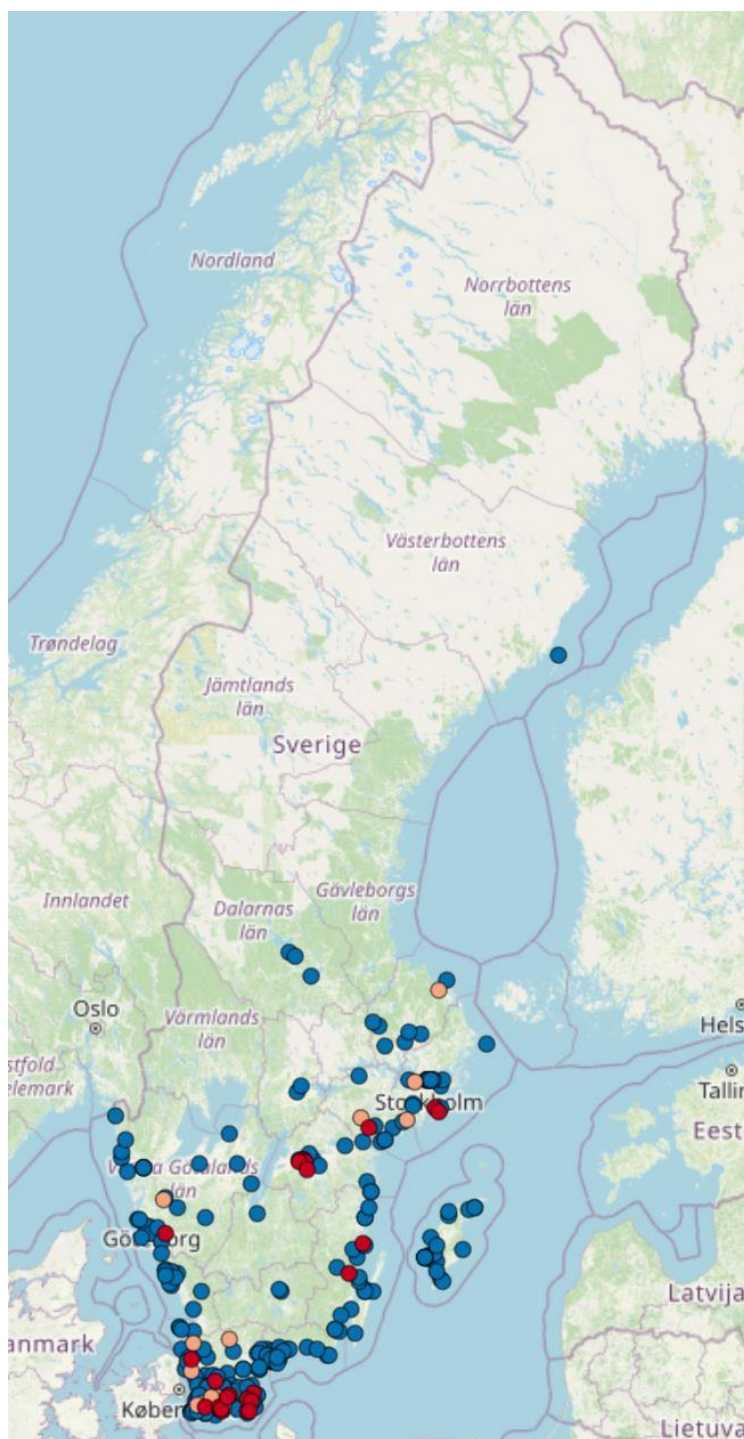
Utifrån de angivna riskfaktorerna i ovannämnda lagstiftning, aktuellt vetenskapligt underlag och tillgängliga data, vilket område skulle vara ett högriskområde i Sverige för introduktion av fågelinfluensa till tama fjäderfä?

SVA:s bedömning

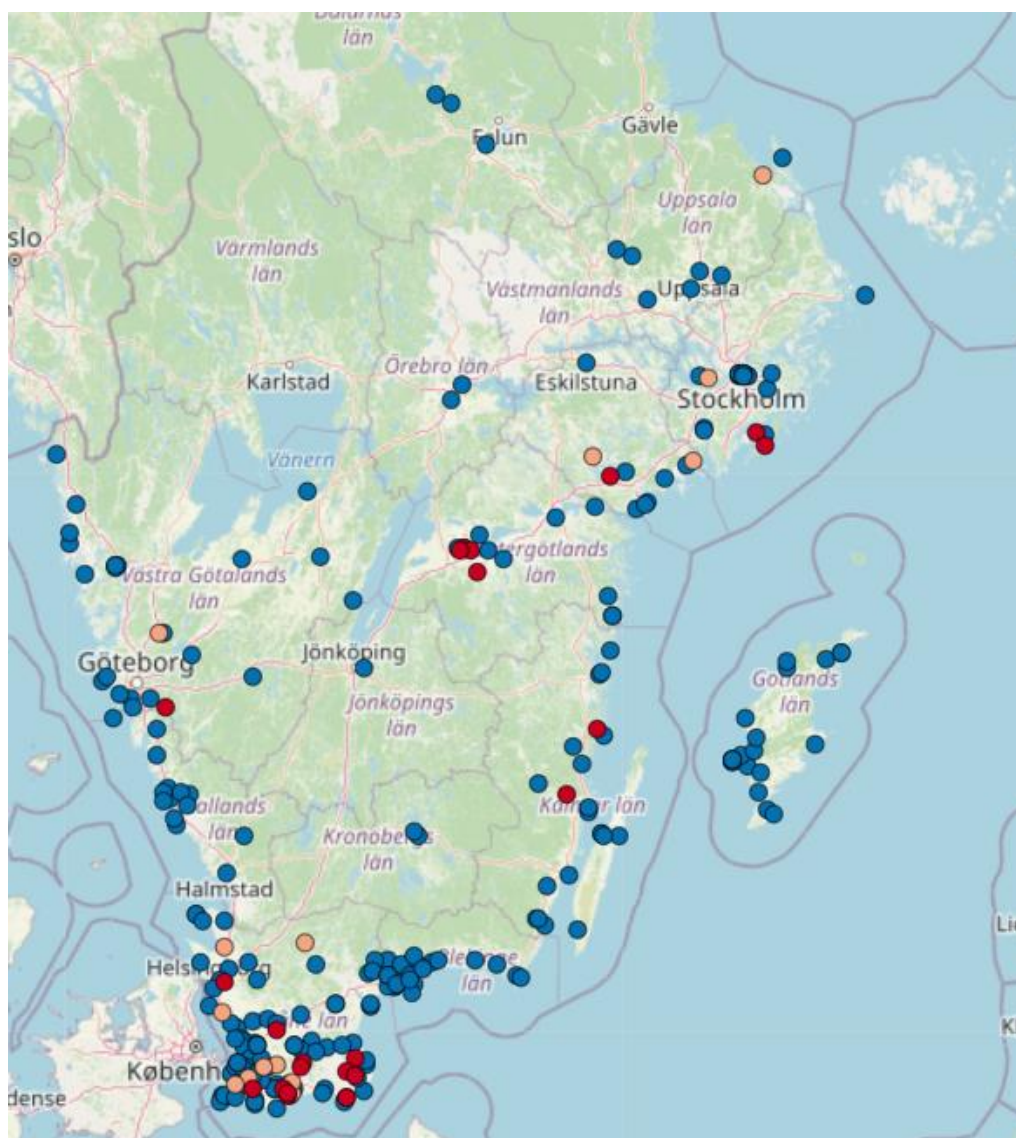
SVA anser att riskvärderingen från 2021 kvarstår i stort. Det som har tillkommit sedan den bedömningen är att det påvisats fall av fågelinfluensa hos vilda fåglar i Kronobergs län och Västerbottens län, där sjukdomen inte påvisats tidigare. Nytt för 2022 är också att det förekommit omfattande utbrott av fågelinfluensa hos vilda fåglar under sommaren, främst i Blekinge, Gotland, Halland, Skåne och Västra Götalands län. Samtliga dessa län var dock klassade som högriskområden under vintern 2021–2022. SVA bedömer inte att fynden av fågelinfluensa i Kronobergs län och Västerbottens län påverkar tidigare bedömning av risknivå, eftersom fynd av fågelinfluensa hos vilda fåglar bara är en av de faktorer som beaktas i bedömningen. Se figur 1, 2

¹ Målarter är arter av vilda fåglar som är prioriterade för passiv övervakning av HPAI enligt EFSA-ECDC-EURL Scientific report: Avian influenza overview September-November 2017.

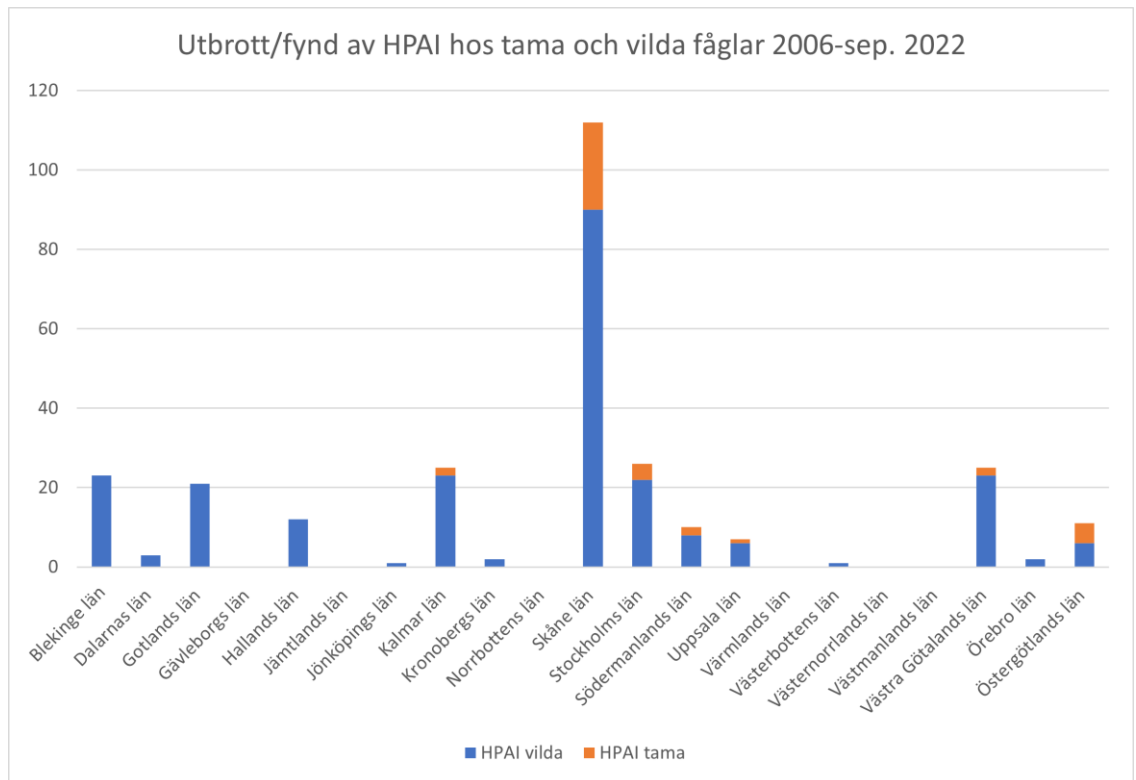
och 3 för historiska fall av fågelinfluensa i Sverige under 2006-september 2022.



Figur 1: Utbrott av fågelinfluensa hos fjäderfä (röd) och andra fåglar i fångenskap (gul) samt fynd hos vilda fåglar (blå) i Sverige 2006-september 2022



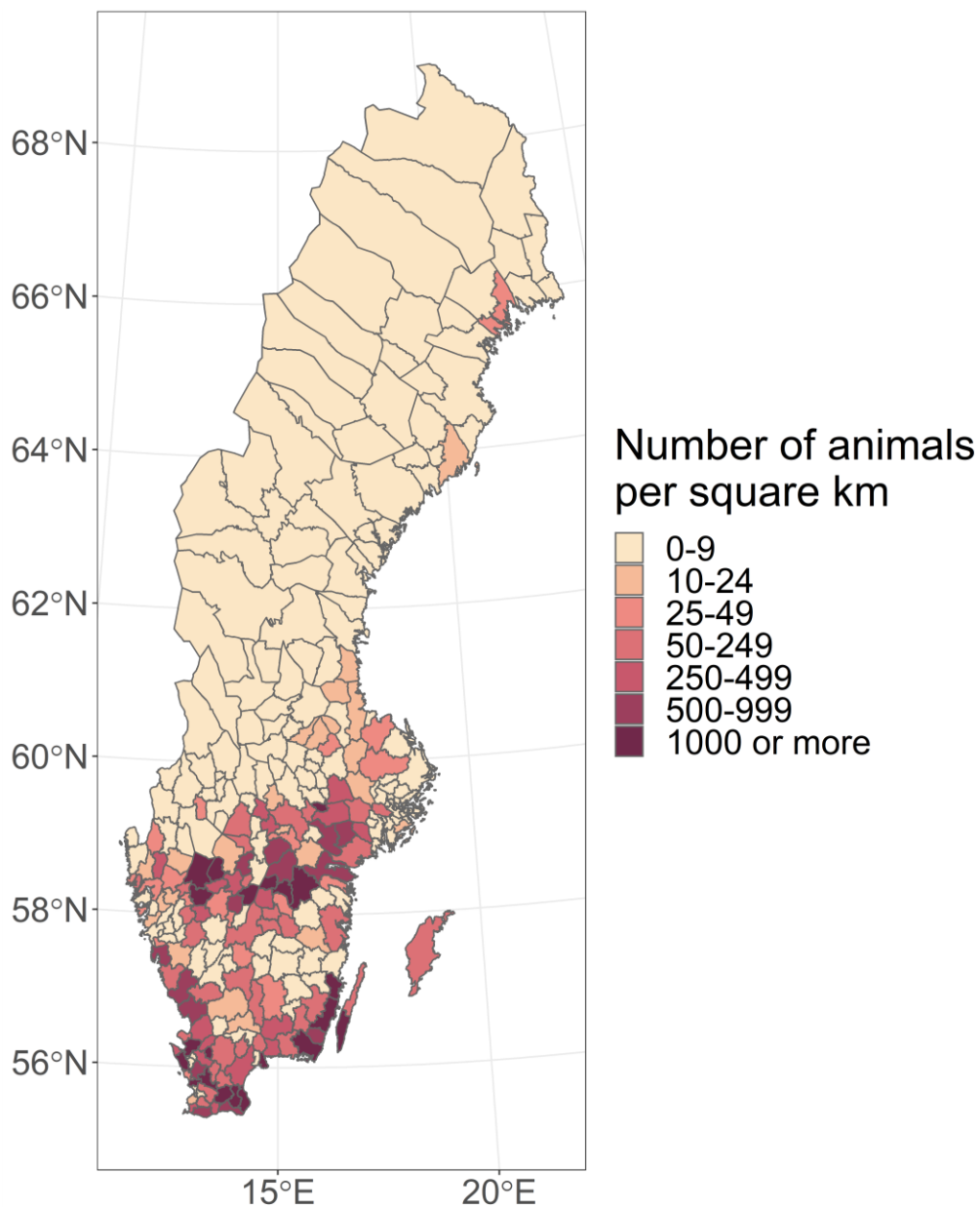
Figur 2: Utbrott av fågelinfluensa hos fjäderfä (röd) och andra fåglar i fångenskap (gul) samt fynd hos vilda fåglar (blå) i södra Sverige 2006-september 2022



Figur 3: Utbrott av fågelinfluensa hos tama fåglar (fjäderfä och andra fåglar i fångenskap) och fynd hos vilda fåglar 2006-september 2022.

Riskvärderingen från 2021 gjordes på länsnivå. SVA kan dock konstatera att det kan finnas stor variation med avseende på risk inom vissa län. Västra Götalands län är ett sådant län där stora delar inte ligger kustnära, och där det kan vara relevant att differentiera risken i olika områden inom länet. SVA har därför tittat extra på Västra Götalands län och analyserat varje kommun separat för att värdera risken för introduktion av fågelinfluensa till fjäderfä och andra fåglar, främst baserat på fjäderfätäthet och tidigare fall av fågelinfluensa hos vilda och tama fåglar. Avstånd från kusten och typ av produktionsområde (slättbygd, mellanbygd eller skogsbygd) har också beaktats i bedömningen. SVA bedömer att åtminstone kommunerna Svenljunga och Tranemo har lägre risk eftersom de ligger relativt långt från kusten och större vattendrag, har låg fjäderfätäthet och heller inga konstaterade fall av fågelinfluensa. Örebro var ett län som SVA inte identifierade som högriskområde vid förra riskvärderingen, men som omfattades av Jordbruksverkets beslut. SVA har därför värderat risken på kommunnivå även i Örebro län. SVA bedömer fortsatt inte att några delar av Örebro län är områden med högre risk, även om osäkerheterna är stora. SVA har dock identifierat kommunerna Hällefors, Ljusnarsberg och Lindesberg i Örebro län som kommuner som kan bedömas som lägre risk med högre säkerhet. Se figur 4 för fjäderfätäthet per kommun. Samtliga de utpekade

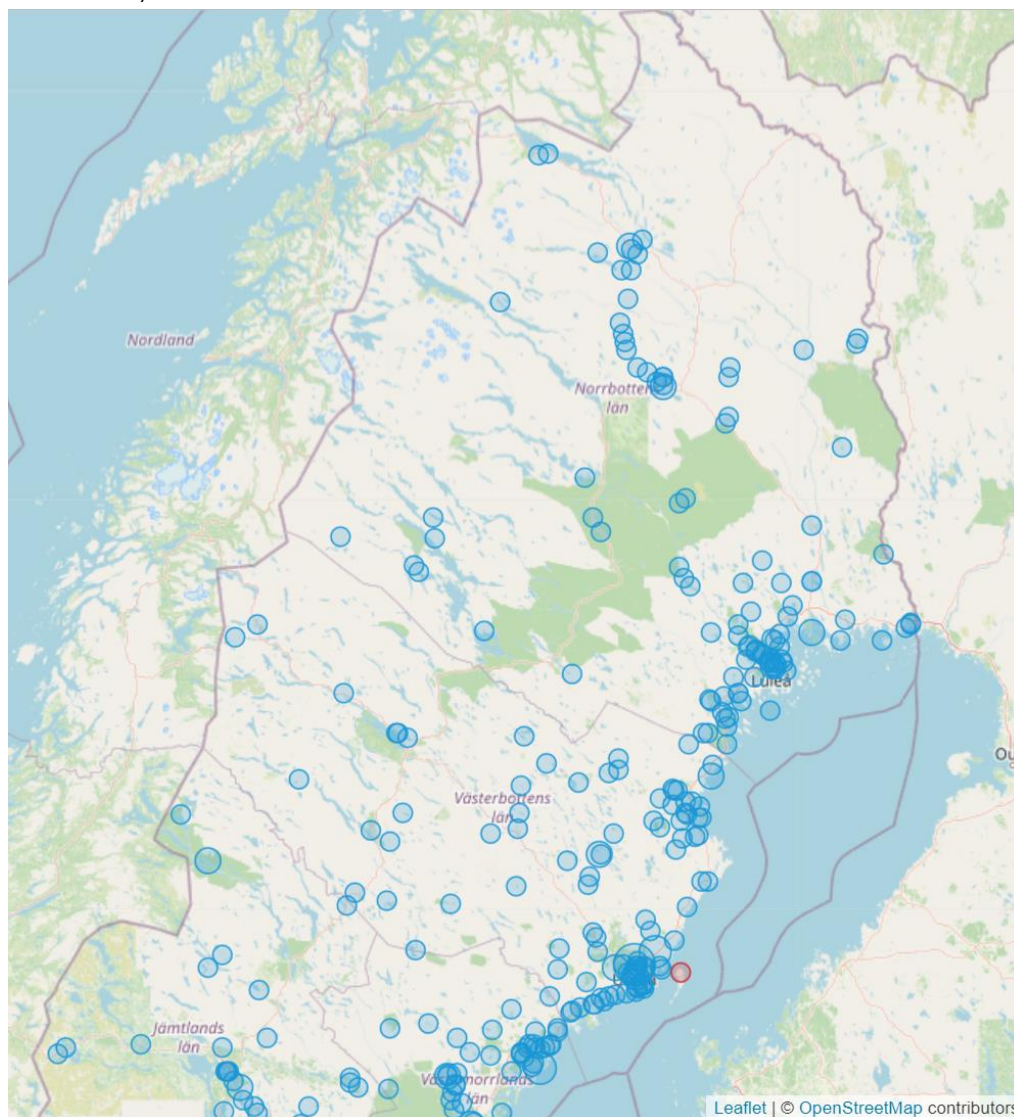
kommunerna i Västra Götalands respektive Örebro län ligger också i skogsbygder där risken för introduktion av fågelinfluensa bedöms vara lägre än i slättbygder.



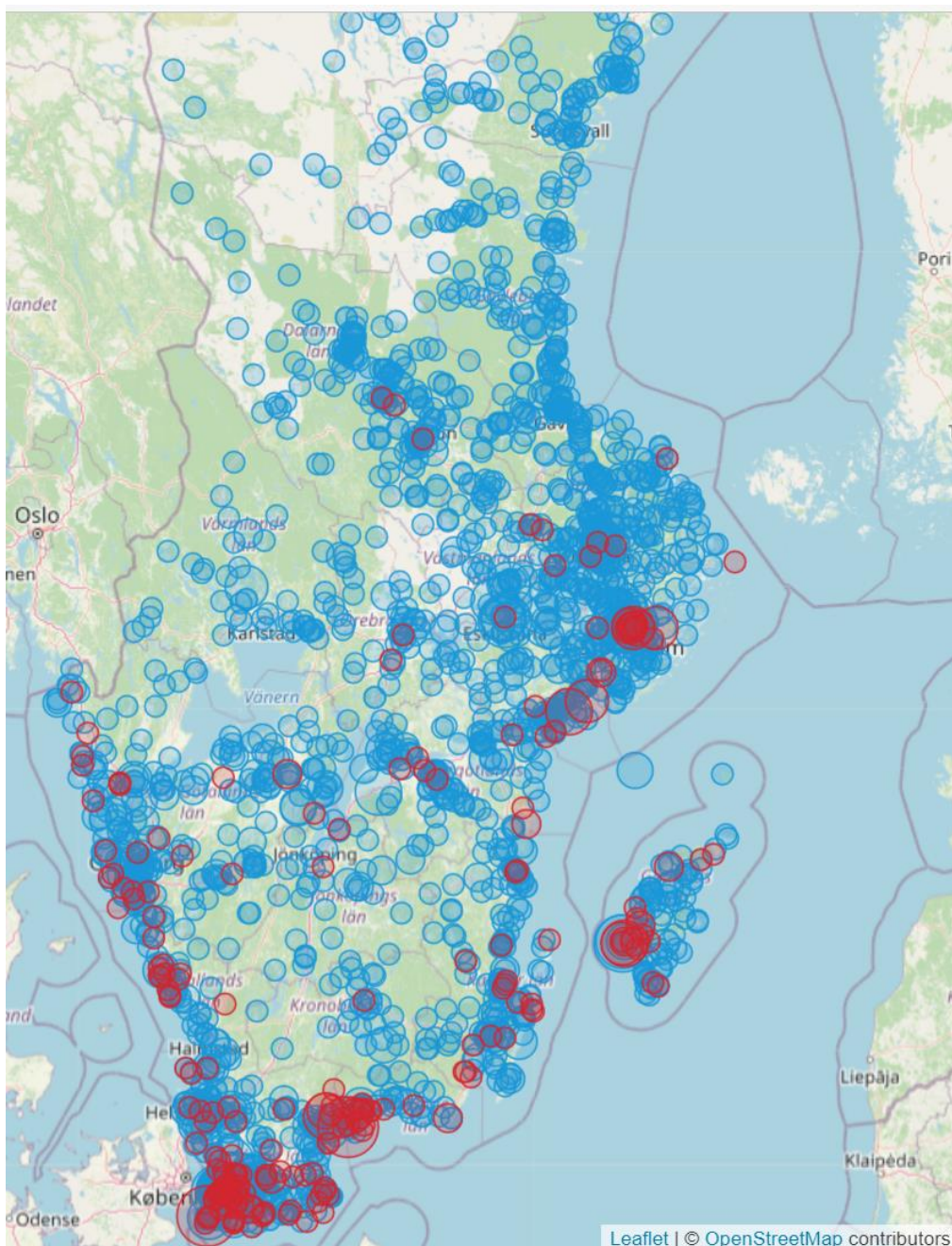
Figur 4. Antal fjäderfä per km². Källa: Jordbruksverkets fjäderfäregister.

I riskvärderingen från 2021 påpekade SVA att det finns områden i Sverige där det är relativt få provtagna vilda fåglar vilket innebär en osäkerhet avseende parametern fall av fågelinfluensa hos vilda fåglar. Det kan finnas flera orsaker till att få fåglar är provtagna och resonemangen från den förra riskvärderingen

kvarstår. Se figur 5a och 5b för övervakning av fågelinfluensa hos vilda fåglar sedan 2017.



Figur 5a: Övervakning av fågelinfluensa hos vilda fåglar sedan januari 2017 till september 2022 i norra halvan av Sverige. Röd – påvisad fågelinfluensa, blå - provtagna och undersökta med negativt resultat.



Figur 5b: Övervakning av fågelinfluensa hos vilda fåglar sedan januari 2017 till september 2022 i södra halvan av Sverige. Röd – påvisad fågelinfluensa, blå - provtagna och undersökta med negativt resultat.

Slutsats

Risken för introduktion av fågelinfluensa bedöms fortsatt vara generellt högre i följande län: Blekinge län, Gotlands län, Hallands län, Kalmar län, Skåne län, Stockholms län, Södermanlands län, Uppsala län, Västra Götalands län (exklusive Svenljunga och Tranemo kommun) och Östergötlands län.

Även delar av Jönköpings län skulle kunna ha en högre risk för introduktion av fågelinfluensa och då särskilt inom ca 20 km från sjön Vättern.

Som nämnts ovan är tillgängliga data begränsade och det finns det flera faktorer som påverkar de övervakningsdata som är tillgängliga. Osäkerheten i riskvärderingen bör beaktas vid beslut om förebyggande åtgärder.

SVA har gjort en grov uppskattning av tidsperioder för när riskerna ökar i de olika länen, baserat på fynddatum för fågelinfluensapositiva vilda fåglar 2006-september 2022. Skåne län är det län där risken för introduktion av fågelinfluensa kommer tidigast på säsongen och där har det tidigare förekommit positiva fåglar med fynddatum redan i slutet av oktober och i dagarna har fågelinfluensa påvisats hos en svan som hittades 5 oktober. Gotland har också haft tidiga fynd av fågelinfluensa men även så lång norrut som Stockholms län förekommer fågelinfluensapositiva fåglar med fynddatum redan i december. I Uppsala län bedöms dock risken för introduktion öka först lite senare på säsongen där det tidigaste fynddatumet är i mars månad.

SVA fortsätter att följa fågelinfluensasituationen kontinuerligt och gör vid behov förnyade riskvärderingar.

Ärendet har föredragits för statsepizootolog Karl Ståhl. I den slutliga handläggningen har deltagit biträdande statsepizootolog Maria Nöremark samt epidemiolog Malin Grant, föredragande.

Med vänlig hälsning



Karl Ståhl



Malin Grant

Referenser:

EFSA (European Food Safety Authority), ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control), EURL (European Reference Laboratory on Avian Influenza), Brown I, Kuiken T, Mulatti P, Smietanka K, Staubach C, Stroud D, Therkildsen OR, Willeberg P, Baldinelli F, Verdonck F and Adlhoch C, 2017. Scientific report: Avian influenza overview September - November 2017. EFSA Journal 2017;15(12):5141, 70 pp. doi:10.2903/j.efsa.2017.5141